

Önmegvalósítás és közösségépítés

Ha az ember munkájába belemerülve munkapadján, íróasztalán tesz-vesz, akkor azt figyelni, arra koncentrálni, ami előtte van; a munka tárgyára, a tárgyformálás folyamatára: az emberekre, akikkel viszonyba kerül. Hogy ez utóbbi dimenzió teljesebb legyen, gondolnunk kell mindarra, ami „bennünk” van; a kapcsolatainkról-viszonyainkról kialakított képre, tudásra. Erre támaszkodunk, ez az ami előtt alakulnak a mindennapi munkahelyi tevékenységekben való viszonymegfogalmazások. Ez az a „háttér”, melynek „nekivetjük hátunkat”, amikor dolgozunk.

A háttér nemcsak a munkahelyen van, működik, hanem más helyen és időben — szabad időben —, más mentális nekikészüléssel végzett munkatevékenységekben is. „Szabadidő-tevékenység” — munka ez vagy szórakozás? Minél inkább közelítünk a személyes preferenciák szférájához, annál nehezebb általánosítható jelleggel elhatárolni ezt a kettőt. A munkahelyi, hivatalos foglalkozástól azonban mindenképpen elhatárolhatók. „Papírforma” szerint „a figyelem perifériájára” szorulnak — pedig az egyén helyzetmegítélése szerint akár különleges fontosságúak is lehetnek. — Egy ilyen „munkatevékenységet” szeretnék a szerveződés, munkatéralakítás szempontjából jobban szemügyre venni.

Ősz elején összetanakodnak néhányan: szőlőt kellene beszerezni nagyobb tételben; ki kellene sajtolni... Egyezkednek. Mivel városi, ipari ségeknel dolgoznak, csupán gyerekkori emlékeik lehetnek (esetleg) a borkészítésről. Szakkönyveket kerítenek, szakembereket kérdeznak meg: kijelölik a helyszínt: valamelyik tömbházépület pincéjében van egy elkerített rész. Az elkerítés („foglalás”) idején a gazda erre is gondolt; a klíma éppen megfelelő (melegítő-csövek), hely is van az edényeknek. Ez a pincerész lesz tehát a „munkahely”, ide gyűlnek össze a „borászok”. Edényeket szereznek, megfelelően „kezelik” a negyven-ötven literes üvegkorsókat — ennél több bora úgysem lesz egy személynek.

Kiosztják a szerepeket — azaz tulajdonképpen a meglévő „szerepek” társulnak össze egy „társasággá”. Van, aki be tudja szerezni a nagy mennyiségű szőlőt; van, aki a szállításban segít; egy másik prést tud kölcsönözni; más a munkaterejét adja; megint más a szakértelmét vagy — erről volt már szó — a helyiséget. Lehet közöttük olyan, aki egyszerűen csak főnök a munkahelyen, és semmi egyéb nem kell tennie, csak a presztízst biztosítani (esetleg a hiányzásokat rendezni).

A pénzt összeadják, a szőlőt kisajtolják, a mustot kóstolgatják, elosztják. Látszólag ezzel meg is volt a munka nagy része. Idővel azonban kiderül, hogy „a szőlővel sok baj van, amíg bor lesz belőle” — ahogy otthon az aggódó feleségeknek fejtegetik. Gyakran kell összeülni, próbákat venni, tanácskozni — és ez a tevékenység

tulajdonképpen a „borászkodás”. Szabadidő-tevékenység. Munka? Mindenesetre nem „az” a munka, amire ennek a szónak a köznapi használatkor gondolunk. Lássuk a munkafeltételeket.

Egyedül „nem érdemes” lemenni a pincébe. Van eset, hogy több kulcsa van a borász-pincének, és a házigazda nélkül is beülnek oda — de mindig többedmagukkal. Ha már forr a bor, tehát ha már érdemes, akkor társaságon kívüliet — munkatársakat, rokonokat — is elhívják, hogy „kedvet kapjanak hozzá”. Ez a munkavégzés csak társas jellegűként képzelhető el.

A helyszín: egy tömbház pincerésze, ahol minden a lakók által épített és... ideiglenes: deszka- és téglafalak, dróthálóval elkerített raktárrészek, a falon-mennyezetet csőrendszerek: rögtönzött világítás. A mennyezet alacsony, ezért csak meggörnyedve lehet álldogálni, ajánlatosabb inkább ülni. A társult tagoknak (akár csak korszóknak), állandó helyük van, ott ülnek. Esetleg nem elégszenek meg a habszivacs téglára tett hullámpapírral, hanem ládát állítanak fel, s még széket is hoznak. A polcokon, a korszók mellett a szerszámok: poharak, lopók, üvegek, slagok, kancsók, demizsonok. A munkatér a használatban alakul, módosul. Zavarja-e a borászokat a környezet szűkösége? A berendezés szegénysége, a zsúfoltság, a gyenge világítás? „Lehet-e itt dolgozni?”

A borászok berendezkedtek erre a tevékenységre, mely mindössze két-három hónapig tart. Ezalatt van olyan hét, hogy négy-öt este is a „borpincében”, üldögél a társaság majd minden tagja. A berendezkedés még a szőlő megvásárlása előtt megtörténik. Elhozzák a korszókat; lábukat, állványokat építenek; kimérik, beosztják a társult tagok helyeit. Kiderül, hogy ki mellett lesz, kinek az eszközeit kérheti kölcsön, használhatja; kivel osztja meg felfordított ládahaszivacs téglalülőhelyét; kinek a figyelő tekintete, közvetlen ellenőrzése alatt kóstolgatja a borát; kiéhez viszonyítja a saját „minőségét”; kinek a tanácsait-szövegeit hallgatja (és viseli el) nap mint nap. Vannak „ésszerű” korlátok; kinek mekkor a korszója, mennyi minden más felszerelése van, és mindazok hova férnek el. Lehet papíron tervezni, centiméterre mérítkélni. A hely kihasználásában a gazdának mindenképp előnye van; nemkülönben azoknak, akik „az egyenlők között egyenlőbbek”, azaz a legjobb „borász”-szakember, a munkahelyfőnök, a szőlő beszerzője.

Mindez nem megy konfliktusok nélkül: a szervezőknek sok mindenre tekintettel kell lenniük. „Tisztán ergonómiai” szempontok is felmerülhetnek, egyáltalán nem biztos, hogy meghallgatásra találnak, érvényesülnek. Ez a munkatér elsődleges fontosságú **szociális tér** is — erről egy pillanatil sem lehet megfeledkezni. A sarokba, ráadásul a földre, az állvány alá került korszó gazdája tudja, hogy majd amikor „forgatni” kell a bort, alig fér majd hozzá, olyan szűk a hely — de mégis belenyugszik sorsába, hiszen

ő az egyetlen, akit kívülállóként (a főnök rokona) mégis befogadtak. Aki közvetlenül az ajtó mellett kapott korszójának helyet, az tudja, hogy sokat zavarják majd a járkálással — de inkább hallgat, mert a múlt évben neki sikerült a leggyengébben a bora, és ezért sokáig az ugratások céltáblája volt — így pedig azt reméli, hogy kikerül majd a figyelem középpontjából.

Van, aki szerszámaint falra szerelt polcon tartja, mert arra is van hely; mások meg csak úgy egy vederben, a korszó mellett. Akinek nagyobb a presztízse, egyre több a tárgya; szőnyegot hoz, hogy arra üljön, a biciklijét télen az előtérben tartja, „munkaruhája“ a falon, szegre akasztva lóg. A „technológiai folyamat“ nagyon egyszerű; kóstolni és egymáshoz kell viszonyítani a „bornakvalót“. Vannak etalonok; a legjobb szakértők korszójából minták. Nem is jut mindenki hozzájuk. Egyesek mindegyikből kóstolhatnak; mások elégedettek, ha a szakemberek az öveket is megkóstolják. De beszélni mindenkinek szabad: ez az „erőpróbák“ igazi dimenziója: tanácsot kérni — és tanácsot adni. Az, hogy ki mikor, kinek és mennyi „véleményt“ kérhet és főleg adhat — az az ő személyes értékét és a borászok közösségében elfoglalt helyét mutatja. Mindabban, amit mondanak, ahogy viselkednek, amilyen tárgyakkal körülveszik magukat, fokozottan van jelen a személyiség, a szociális jelleg.

Ősz végén, az év végi ünnepekkor megvan a munka „eredménye“, mindenki a maga borát fogyaszthatja. „Azt“ a bizonyos bort. Amelyik „kevesebbe kerül“: meg aztán „kéznel van, nem kell futkorászni, hogy beszerezzük“. De ennél sokkal fontosabb, hogy „az én borom“, és hogy „együtt készítettük“. Persze, lenn a pincében ez így a természetes: cserélgetnek, az egymásból visznek haza. De amikor otthon, a vendég jelenlétében kerül az asztalra, akkor is „fel kell szolgálni“ a borászok sztorijait; kikkel együtt, hogyan készült a bor: kinek hogyan sikerült „az idei termés“. „A mi borunk“ — hangzik el: a borász nem az italt, hanem a közösségét mutatja fel, helyezi a figyelem középpontjába. Azt hangsúlyozza, hogy mindazt, ami a borászoknál, nemcsak egyfajta élelemelőállítási mód számára, hanem ennél több; önmegvalósító, közösségépítő és így teljes értékű munka. A „történetek“ jelentős funkciója, hogy közösségét és önmagát egyedinek, különlegesnek mutassa; „mi különbek vagyunk azoknál, akik bolti bort isznak, és akiknek fogalmuk sincs a borkészítés művészetéről, a borászok fontosságáról“. A történetmesélésnek gyakran a perspektíva-vázolás a vége; hogy is lesz, mi is lesz jövőre, amikor majd hordókat, és még több szőlőt vásárolnak...

A pince — a zsúfolt, levegőtlen, alacsony mennyezetű pince — a szakember számára nem a legideálisabb „munkahely“. A borászok számára a szociális pozitívumok kompenzálják, sőt dominálják a technikai hiányosságokat. A bor már elfogyott, de a „borászok“ még mindig összejárnak — igaz, csak beszélgetni, „otthonról egy kicsit kimozdulni“.

GAGYI JÓZSEF